

Inspiraakreactie Stichting Milieuzorg Zeist e.o. inzake Notitie Denkrichting, Uitdagingen en Kansen Provincie Utrecht

Geachte Statenleden, Gedeputeerde, overige aanwezigen,

1. Zoals ook in de: 'Notitie Denkrichting, Uitdagingen en Kansen Provincie Utrecht (hierna: 'Notitie')' aangegeven staat Nederland en in die zin dus ook de provincie Utrecht voor een groot aantal uitdagingen/opgaven. Teneinde deze uitdagingen/opgaven op te pakken is het Min. van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, dat tezamen met andere Ministeries, voornemens als opvolger van de Nationale Omgevingsvisie met een geheel nieuwe: 'Nota Ruimte' te komen, dat kennelijk in het verlengde van het: 'Programma NOVEX' en ook '-(plan) Mooi Nederland'. Voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat tijdens het afgelopen NOVI-Conferentie (op 10 mei 2023 in Barneveld) van de minister Hugo de Jonge heeft begrepen zal daarbij 'Heel Nederland' centraal staan;
2. Inmiddels is in het kader van het: 'Programma NOVEX' en inmiddels dus kennelijk ook de nieuwe: 'Nota Ruimte' door het rijk aan de provincies verzocht voor medio oktober jaar met een: 'Ruimtelijk Voorstel' te komen¹. Daartoe is dan door het rijk eind vorig jaar ook een zogenaamd: 'NOVEX-Startpakket' naar de provincies toegestuurd. In dat: 'Ruimtelijk voorstel' zal dan door de provincies een antwoord worden gegeven op de vragen die in het kader van het: 'Startpakket' aan de provincie zijn gesteld, dat op basis van de landelijke uitdagingen/opgaven waar we met zijn allen voorstaan, zoals die m.b.t. biodiversiteit/stikstof, de opgave m.b.t. het klimaat én de woningbouwopgave, waarbij dan wel vanuit het rijk een drietal leidende perspectieven zijn meegegeven, namelijk 'Perspectief 1 - Perspectief voor de landbouw en de natuur', 'Perspectief 2 - Ordende netwerken voor energie en (circulaire) economie' en 'Perspectief 3 - Leefbare steden en regio's' (zie in deze overigens tevens de zogenaamde 'RO-brief' van het Kabinet, d.d. 17 mei 2022). Dat naast een aantal meer algemene sturende RO-principes, zoals: 'Water en bodem sturend' (zie ook de Brief Min I&W, d.d. 25 november 2022) en ook het bereiken van een 'Mooi Nederland', dus een land met een hoge ruimtelijke kwaliteit;
3. Zoals ook uit de: 'Notitie' valt op te maken zal bij het: 'Ruimtelijk Voorstel' aan het rijk vanuit de provincie uiteraard rekening worden gehouden met de gegeven nationale opgaven en ook perspectieven, inclusief die m.b.t. de zogenaamde NOVEX-gebieden, te weten het NOVEX-gebied Groene Hart, het NOVEX-gebied Metropool Regio Utrecht (lees Regio Utrecht en Regio Amersfoort), het NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Food Valley én het NOVEX-gebied Regio Schiphol, maar dan wel ook vanuit de diverse Uitdagingen/opgaven en Kansen waar we in het Utrechtse voor staan en waarbij dan de thema's die in de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021' centraal staan als uitgangspunt/vertrekpunt worden genomen. Dat dan wel ook op basis van een aantal in die zin richtingsgevende principe en denkrichtingen, te weten (zie in deze dus ook de: 'Notitie', Hoofdstuk 3): 'Gebiedsgerichte, integrale en toekomstgerichte oplossing', 'Utrechtse Kwaliteiten behouden en versterken', 'Concentreren en combineren nieuwe ontwikkelingen', 'Klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke ontwikkeling', 'Behoud en herstel van biodiversiteit', 'Wisselwerking tussen processen' én 'Weergave in kaarten, beelden, teksten en kwantitatieve gegevens'²;

¹ Overigens is door Utrecht ook al diverse keren eerder een 'Aanbod' aan het rijk gedaan (zie in deze o.a.: 'Utrechts Aanbod – Voor een groen, gezond en bereikbaar Nederland (Utrecht, 2021)').

² Dat dan aan: 'Utrechtse Kwaliteiten behouden en versterken' en overigens ook een: 'Klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke ontwikkeling' en: 'Behoud en herstel biodiversiteit' als richtinggevend/leidend principes wordt aangehouden is dan in lijn met de procesaanpak zoals deze als zodanig in het: 'NOVEX-Startpakket' wordt aangegeven, inclusief overigens de nadruk daarbij van het principe van: 'Onderzoekend ontwerpen'.

4. Teneinde tot zo'n: 'Ruimtelijk voorstel' te komen wordt dan een bepaald proces doorlopen dat ook met diverse fasen/iJkmomenten (zie ook de: 'Notitie', het Schema op pag. 5)³;
- In die zin is dus al eerder het zogenaamde: 'Scopedocument' aan de orde geweest (IJkmoment 1).
- Thans staat dan de: 'Notitie Denkrichting, Uitdagingen en Kansen Provincie Utrecht' op de agenda (IJkmoment 2). Op basis van het in de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht' centraal gestelde zevental thema's worden in de 'Notitie' dan m.b.t. de landelijke en provinciale opgaven, die dan overeenkomstig de daartoe in het 'Scope-document' gegeven analyse een sterke overlap met elkaar zouden hebben, een 20-tal Uitdagingen en Kansen geformuleerd, dat ook per thema met een (indicatieve) kaart met o.a. een aantal: 'Prioritaire gebieden' waarde dan meerdere (urgente) Uitdagingen en Kansen samenkomen. Deze kaarten zijn dan vervolgens gestapeld en is bezien op welke locaties/in welke gebieden dus meerdere: 'Prioritaire gebieden' met elkaar overlappen (zie in deze dus ook de: 'Notitie', Kaart op pag. 57). Uiteindelijk zal dit leiden tot een: 'Focuskaart' en ook een: 'Agenda Kaart'. Tevens is dan aan de: 'Notitie' als aparte bijlage een meer uitgebreid: 'Dashboard' toegevoegd, zodat ook duidelijk wordt hoe de Uitdagingen en Kansen' die dan in de 'Notitie' thans zijn geformuleerd zich verhouden tot de: 'Opgaven' en 'Doelen' vanuit het Rijk, zodat een zorgvuldige onderlinge afstemming kan plaatsvinden (zie in deze de: 'Notitie', Bijlage 'Concept-beantwoording vragen uit NOVEX-Startpakket', inclusief ook de Bijlage m.b.t. de: 'Structurerende keuzes bodem en water').
- In een volgende fase zal dan een 'Contour Ruimtelijke voorstel' worden opgesteld (IJkmoment 3), hetgeen dan uiteindelijk tot het 'Ruimtelijk voorstel' moet leiden. Het uiteindelijke: 'Ruimtelijk Voorstel' aan het rijk moet dan tevens de opmaat vormen voor een in die zin gewijzigde: 'Omgevingsvisie (in 2024)';
5. Duidelijk is dan dat er binnen de provincie Utrecht op diverse schaalniveau's er thans diverse processen lopen, zoals in het kader van het MIRT-Oost/UNED, de diverse als zodanig functionerende Regio (dus dus 'Regio Utrecht', de 'Regio Amersfoort' en de 'Regio Food-Valley'), die elke hun eigen ruimtelijke visie hebben opgesteld (zie in deze dus ook de: 'Notitie', het schema op pag. 9), waarbij het dan natuurlijk in die zin wel van belang is tot een goede afstemming te komen, dat inclusief ook met de aangrenzende provincies;
6. Wat betreft de participatie zijn dan afhankelijk van het schaalniveau en ook scope diverse 'partners' en 'stakeholders' betrokken (zie in deze ook de: 'Notitie', Hoofdstuk 9: 'Samenwerking'), zij het m.b.t. de 'stakeholders' met name de organisaties die op het niveau van de provincie actief zijn. In die zin is het dan wel voor de Stichting Milieuzorg Zeist de vraag hoe de brug naar de samenleving als geheel worden geslagen, want uiteindelijk gaat het toch ook over de toekomst van de: 'Next Generation' (zie in deze dus o.a. ook cyclus PCL). In die zin is kennelijk toch bij het opstellen van de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021' vanaf het begin voor een veel bredere aanpak gekozen;
7. Gezien het belang voor de voorliggende: 'Notitie' voor de toekomstige ontwikkeling van de provincie Utrecht, dat als opmaat naar het: 'Ruimtelijke voorstel', heeft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. besloten u m.b.t. het zevental thema's en de daarbij gegeven Uitdagingen en Kansen een aantal aandachtspunten (en mogelijk 'focus') mee te geven en dan meer in het bijzonder m.b.t. de betekenis van de natuur/biodiversiteit als drager van al het leven op aarde, inclusief dat van de mens. Een en ander overigens in het

³ Zie voor een algehele toelichting overigens ook de presentatie zoals deze m.b.t. Omgevingbeleid op 24 mei 2023 heeft plaatsgevonden.

verlengde van haar eerdere zienswijze op de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021'/Interim-Omgevingsverordening Provincie Utrecht 2021';

Uitdagingen en Kansen t.b.v. Ruimtelijk Voorstel

8. Alvorens meer thematisch op bepaalde Uitdagingen en Kansen in te gaan zoals deze in de: 'Notitie' centraal staan, wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch eerst een meer algemeen perspectief schetsen zoals zij tegen de diverse Uitdagingen en Kansen die er zijn aankijkt;

Algemeen perspectief

9. Zoals ook al in haar zienswijze op de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021'/Interim-Verordening Provincie Utrecht 2021' (en overigens ook de: 'Nationale Omgevingsvisie (NOVI)') naar voren gebracht worden thans t.g.v. diverse ontwikkelingen voor de aarde als geheel een relatief groot aantal planetaire grenzen/planetary boundaries overschreden. Dat geldt dan in het bijzonder m.b.t. het klimaat, de biodiversiteit en ook nutriënten/meststoffen⁴. Met name in het westen leven we dan met een veel te grote ecologische voetstap (zie in deze dus ook diverse: 'Living Planet Reports'), namelijk 3.5 keer de aarde. Wat betreft het overschrijden van die grenzen en met name ook hoe we als mensheid in die zin actie kunnen ondernemen zijn dan diverse internationale rapporten verschenen en inmiddels ook diverse verdragen/akkoorden gesloten. Wat betreft het Klimaat gaat het dan natuurlijk om het Klimaatakkoord van Parijs en wat betreft de Biodiversiteit om het Akkoord van Montreal;
10. Teneinde de diverse crisissen het hoofd te kunnen bieden, althans wat de draagkracht van de aarde betreft, is de Uitdaging en ook Kans om als mens in 'Harmonie van de Natuur/Aarde' te leven (zie ook inzet UN) . Daarbij gaat het dan niet alleen om herstel van de natuur d.m.v. bepaalde natuurmaatregelen (sec), maar uiteindelijk ook een algehele omslag/transitie van de samenleving, dus de wijze waarop wij ons tot de natuur verhouden en met name ook hoe wij bij tal van processen/ontwikkelingen daarmee rekening houden, inclusief ook in het economisch systeem (zie in deze dus ook onderstaande fig.: 'Bending the curve'). Althans willen we de natuur uiteindelijk weer volledig tot bloei/haar 'recht' laten komen⁵;

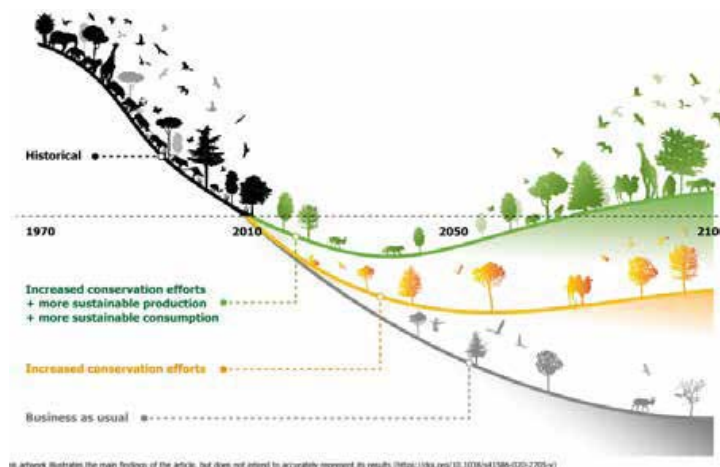

Fig.: 'Bending the Curve (naar ISSA, 2019)'⁶

⁴ Zie in deze dus o.a. de publicatie: 'Planetary Boundaries (Rockstrom, J., 2015).

⁵ Vergelijk in deze overigens ook de: 'Omgevingswet', Art. 1.3: 'Maatschappelijke doelen van de wet'.

⁶ Zie overigens ook het: 'Living Planet Report Nederland 2022 (WNF, 2022)'.

11. Wat betreft de daarvoor tevens noodzakelijke wijzigingen in het economisch systeem zijn daartoe inmiddels diverse voorstellen gedaan, zoals die d.m.v. de zogenaamde 'Donut aanpak' (zie in deze ook onderstaande Fig.: 'Doughnut economics (naar K. Raworth, 2016)')⁷. Uiteindelijk zullen de hierbij aan de orde zijnde Uitdagingen en Kansen ook de mensheid ten goede komen en wel o.a. via de zogenaamde ecosysteemdiensten (zie in deze dus o.a. de website: 'www.natuurlijkkapitaal.nl');

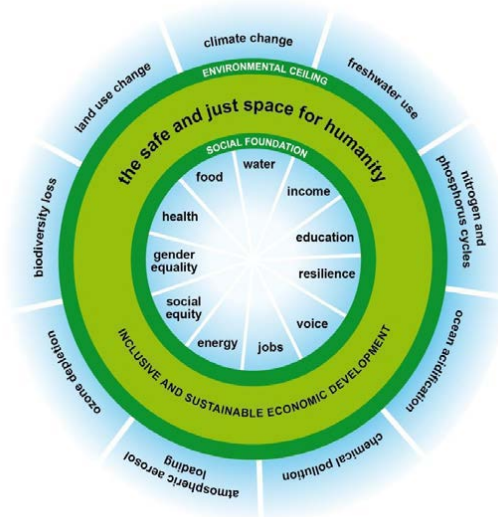

Fig.: 'Doughnut economics (naar K. Raworth, 2016)'

12. Gelukkig worden in de: 'Notitie' veel van de thema's en bijbehorende Uitdagingen en Kansen die voor een dergelijke omslag/transitie aan de orde zijn ook geagendeerd, waarvoor uiteraard ook waardering, zij het dat het uiteindelijk ook om de nog in die zin daadwerkelijk te maken keuzen⁸ en nadere uitwerkingen gaat en vooral het dan ook echt doen;
13. Wel wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. hierbij in die zin nog wel wijzen op de: 'Ruimtelijke Verkenning 2023' zoals deze recent door het PBL in opdracht van het Rijk is uitgebracht en waarbij dan een viertal scenario's aan de orde worden gesteld. Gelukkig wordt ook hieraan in de: 'Notitie' aandacht gegeven (zie in deze ook de: 'Notitie', de Box: 'Ruimtelijke Verkenning 2023', pag. 13).
Laat het duidelijk zijn dat gezien het voorgaande de 'focus' van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan met name uitgaat naar het scenario: 'Groen Land', voorheen: 'Natuurinclusief Nederland', waartoe dan door o.a. de WUR en ook het RLI al een aantal voorzetten zijn gegeven (zie in deze o.a. de publicaties: 'A Nature based Future for the Netherlands in 2120 (WUR, 2020)', 'Natuurverkenning 2050 - Scenario Natuurinclusief (WUR, 2022)' en ook: 'Natuurinclusief Nederland - Natuur overal en voor iedereen (RLI, 2022)' met o.a. aandacht voor: 'Basiskwaliteit Natuur'), evenals door diverse partijen, waaronder het Min. van LNV, met o.a. de: 'Agenda Natuurinclusief (Min. LNV et al, 2019)' ook al op wordt ingespeeld;
14. Het zou dan natuurlijk mooi zijn als de Provincie Utrecht zich m.b.t. scenario: 'Groen Land'/'Natuurinclusief Nederland' ook echt als een voorbeeld-provincie zou ontwikkelen, dat ook gezien de natuurlijke rijkdom die er gelukkig nog steeds is (zie in deze overigens

⁷ Zie overigens ook voorstellen vanuit de: 'No Growth-beweging'.

⁸ Zie in deze dus o.a. ook het eindrapport van de Commissie Remkes: 'Niet alles kan overal (Commissie Remkes, 2020)'.

o.a. ook de publicatie: 'Utrecht Knooppunt van Natuur (Provincie Utrecht, 2005)'). Daarbij zou dan mede ook van de expertise van het WNF en ook de Vogelbescherming gebruik kunnen worden gemaakt, maar bijvoorbeeld ook van Stichting Natuur en Milieu, die allen in de Provincie Utrecht hun vestigingsplaats hebben, dat uiteraard naast die van de provinciale en ook lokale natuur- en milieuorganisaties⁹ én de expertise die in die zin ook bij vele andere organisaties en inmiddels gelukkig ook bedrijven aanwezig is, zoals de UU (met o.a. het: 'Utrecht Sustainability Institute'), het RIVM, het KNMI, de EBU, etc., etc.;

Dus hierbij een oproep om samen met alle samenwerkingspartners voor een: 'Groen Utrecht'/'Natuurinclusief Utrecht' te gaan (staan) en zo meteen ook een inspirerend voorbeeld voor Nederland en voor Europa/Wereld te zijn;

15. Dat dan in de: 'Notitie' aan: 'Bodem en water sturend' bij (bijna) alle thema's aandacht wordt gegeven (zie in deze dus ook de: 'Notitie', de Box 'Water en bodem sturend', pag. 25 én overigens ook de diverse bijdragen tijdens de: 'Dag van de Utrechtse Kwaliteiten 2022' waarbij 'Water en bodem sturend' hét centrale thema was)¹⁰, evenals bij bepaalde thema's ook aan: 'Natuurinclusiviteit'¹¹, is dan op zich natuurlijk mooi, maar nog mooier zou het natuurlijk zijn als (de draagkracht van) de natuur/aarde ook echt op alle niveaus tot het leidende/dragende principe zou worden. Dat naast natuurlijk het tegelijkertijd bereiken van een hoge ruimtelijke kwaliteit (zie overigens ook het '(Nationaal) Programma(plan) Mooi Nederland) en ook een hoge kwaliteit van de leefomgeving (zie in deze overigens o.a. ook het: 'Nationaal Milieu Programma').);
16. Overigens is het wel de vraag waarom niet tegelijkertijd een: 'Plan-MER' is opgestart, dat ook m.b.t. een zorgvuldige afweging m.b.t. de te maken keuzen, eveneens i.r.t. de wijziging/actualisatie van de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021'¹², want in die zin liggen als je alle Uitdagingen en met name ook de thematisch gerichte kaarten op elkaar stapelt toch een groot aantal complexe keuzen voor. In die zin zou daarbij dan bijvoorbeeld het zogenaamde 'Rad van de Leefomgeving' als toetsingskader kunnen worden gebruik (zie in deze dus ook de: 'Plan-MER Nationale Omgevingsvisie (RoyalHaskoning, DHV, 2019)');

Uitdagingen en kansen

17. Het zou te ver voeren op alle Uitdagingen en Kansen die in de: 'Notitie' aan de orde worden gesteld in te gaan. Wel wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. vanuit het meer algemene perspectief zoals dat hiervoor is geschetst, namelijk vanuit het perspectief: 'Groen Utrecht'/'Natuurinclusief Utrecht', t.a.v. het in de: 'Notitie' daarbij onderscheiden zevental thema's en de daarbij gegeven Uitdagingen (en Kansen) een aantal aandachtspunten aangeven;
18. Hierbij kan dan wel in algemene zin worden aangetekend dat als je de natuur, inclusief bodem en water, ook echt als sturend principe wil hanteren (vergelijk dus ook de volgorde m.b.t. de Perspectieven zoals deze zowel in die zin in zowel de RO-brief van de Minister VRO staan aangegeven, evenals in het: 'NOVEX-Startpakket'), dat het dan goed zou zijn, zoals overigens door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ook al eerder in haar zienswijze op de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021'/'Interim-Omgevingsverordening Provincie Utrecht 2021' bepleit, als in de toekomst bij de in de

⁹ Zie in deze overigens o.a. ook de visie: 'Toekomst van het Landschap (NMU, 2022)' zoals deze door de NMU vorig jaar bij hun 50-jarig bestaan is gelanceerd.

¹⁰ Vergelijk ook het principe van de zogenaamde: 'Lagenbenadering'.

¹¹ Overigens is in het kader van de Groene Kroon door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. aan de provincie voorgesteld om een: 'Handreiking Natuurinclusief ontwerpen en bouwen' te maken, maar daar wilde de provincie Utrecht toen niet aan.

¹² Zie in deze dus wel ook de: 'Plan-MER Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021 (TAUW, 2020).

omgevingsvisie gegeven thema's toch ook de zogenaamde 'Lagenbenadering' zou worden aangehouden, dus eerst de laag m.b.t. abiotische en biotische processen, dan die van de netwerken en dan pas die van de meer stedelijke functies;

Stad en Land Gezond

19. Het zal duidelijk zijn dat ook hierbij er vele Uitdagingen en Kansen liggen, met name ook in de vergroening van de steden en hun omgeving (zie in deze o.a. de publicaties: 'Green and Blue spaces and Mental Health – New evidence and Perspectives for Action (WHO, 2021)' en ook de Factsheet: 'Waarom hebben wij natuur nodig (IVN, 2013)'). Met name in de brochure: 'Groen in en om de Stad (Staat van Utrecht, 2018)' worden dan de kansen die er in die zin binnen de provincie Utrecht zijn in beeld gebracht;
20. Inmiddels worden deze kansen ook in het kader van het: 'Programma Groen groeit mee' in beeld gebracht (zie in deze o.a. de publicatie: 'Utrecht Buiten - Groene recreatie voor gezond stedelijk leven (Bureau Buiten, 2019)', evenals zijn daartoe ook door o.a. de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) en ook SBB al enige aanzetten gegeven (zie in deze dus o.a. 'Werkconferentie Groen groeit mee', d.d. 24 november 2022). Zoals ook uit de 'Notitie', Box: 'Groen groeit mee', pag. 19 naar voren komt is er daarbij o.a. aandacht voor het: 'Kromme Rijn Linielandschap', ook wel als de zogenaamde: 'Kromme Rijn Corridor' aangeduid. Daartoe is inmiddels o.a. ook burgerinitiatief van de grond gekomen;
21. Verder liggen er natuurlijk ook hier nog grote uitdagingen m.b.t. een gezonde leefomgeving, waarbij dan o.i. de diverse Richtlijnen van de WHO (m.b.t. zowel de luchtkwaliteit als geluidsbelasting) als vaste norm zouden moeten worden aangehouden¹³. In ieder geval zou het goed zijn als in die zin in ieder geval m.b.t. de doelstellingen t.a.v. de luchtkwaliteit minimaal die van het: 'Schone Lucht Akkoord (SLA)' worden doorvertaald, ook al zijn deze dan gericht op 2030;

Klimaat

22. Hierbij wordt dan nu in een keer de ambitie aangegeven dat de provincie Klimaatneutraal in 2050 wil zijn, maar in de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021' werd toch steeds van 2040 uitgegaan. Gezien de (grote) urgentie (zie in deze dus ook diverse IPPC-rapporten) zou het o.i. toch goed zijn als aan 2040 wordt vastgehouden. Ook in die zin staan we wel met zijn allen voor een grote en urgente Uitdaging, waarbij vanuit de: 'Trias Energetica' nog steeds het motto/adagium van kracht is: '*Alles wat aan energie wordt bespaard hoeft uiteindelijk niet duurzaam te worden opgewekt*', dat ook aangezien het opwekken van duurzame energie toch ook vaak met bepaalde effecten op de natuur, het landschap en ook de leefomgeving gepaard gaat;
23. Duidelijk zal zijn dat er behalve de opgave om Klimaatneutraal te worden we inmiddels (helaas) ook maatregelen moeten nemen om de gevolgen van de klimaatverandering aan te pakken, dus in die zin tot een Klimaatbestendige en Waterrobuuste provincie zullen moeten komen;

Vitale dorpen en steden

24. Hierbij wordt dan o.a. ingegaan op de Uitdagingen en Kansen die er met de geprognostiseerde groei van de bevolking en ook van het aantal arbeidsplaatsen in de provincie Utrecht zijn. In die zin zouden er dan uiteindelijk tot 2050 170.000 tot 200.000

¹³ Zo zijn de Advieswaarden van de WHO m.b.t. de luchtkwaliteit nog niet zo lang geleden verder aangescherpt (zie in deze dus ook het rapport: 'WHO global air quality guidelines (WHO, 2021)').

woningen en ook 80.000 arbeidsplaatsen bij moeten komen. De vraag hierbij is o.i. dan wel of een blijvende focus op de Randstad in die zin uiteindelijk nog wel houdbaar is, dus of in die zin niet veel meer een spreiding van de bevolking en ook bedrijven over het gehele land noodzakelijk is (zie ook 'speech' van Minister de Jonge tijdens de: 'NOVI-Conferentie 2023'), dat uiteraard ook rekening houdend met aldaar aanwezige ruimtelijke kwaliteiten. Verder is duidelijk dat ook het huidige economische groeimodel hierbij ook een bepaalde/belangrijke rol speelt, inclusief de aantrekkende werking die dat met zich meebrengt (vergelijk zowel binnenlandse als buitenlandse migratie), dus dat het o.i. goed zou een en ander in die zin wel ook in een bepaald perspectief te plaatsen, dat dus juist ook vanuit de aanwezige Utrechtse Kwaliteiten;

25. In ieder geval dus wel goed dat men aangeeft dat '*inbreiding de voorkeur heeft boven uitbreiding*' (vergelijk overigens ook de: 'Ladder van Duurzame Verstedelijking'), evenals dat het: '*Principe van nabijheid*' wordt omarmt (vergelijk ook het principe van de '15-minutenstad');
26. Meer in het bijzonder liggen er dus ook hier, zoals ook hiervoor onder het hoofdje: 'Stad en Land' al aangegeven, vele Uitdagingen en ook Kansen tot een verdere vergroening van steden en dorpen, dat dan niet alleen t.b.v. de biodiversiteit, hoe wenselijk ook, maar dus ook voor een gezond leefklimaat/gezonde leefomgeving voor de mens (vergelijk het principe van: 'Healthy Urban Living'). Teneinde dit te waarborgen is dan bijvoorbeeld door de stad Utrecht inmiddels een zogenoemde: 'Barcode' in haar: 'Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040' opgenomen, evenals gaat bijvoorbeeld de gemeente Amersfoort bij ruimtelijke ontwikkelingen van een bepaald compensatiebeginsel van het groen uit (zie in deze dus ook: Het puntensysteem groencompensatie en natuurinclusief bouwen Amersfoort (Arcadis, 2022)). Op het schaalniveau van de provincie als geheel kent de provincie Utrecht in die zin dan, zoals eveneens hiervoor al onder het hoofdje: 'Stad en Land Gezond' aan de orde gesteld, het principe van: 'Groen groeit mee', maar dient dit nog wel verder nader te worden uitgewerkt;

Duurzaam, Gezond en Veilig Bereikbaar

27. Met name m.b.t. mobiliteit is dan niet zo lang geleden door de Staten het: 'Netwerkperspectief provinciale wegen 2040' vastgesteld, waarbij dus behalve voor de veiligheid van wegen er ook bijzondere aandacht voor de effecten daarvan op de natuur en dan in bijzonder op de fauna. In die zin wordt dus voor een aantal provinciale wegen voorgesteld de maximum snelheid terug te brengen naar 60 km/uur, waaronder op de Utrechtse Heuvelrug. Ook bij een recent symposium van de Stichting Heuvelrug in goede banen is hierbij nogmaals stilgestaan. Wel zou het mooi zijn als hieraan versneld uitvoering zouden worden gegeven, evenals bijvoorbeeld alsnog de N-234 aan de wegen wordt toegevoegd waar de snelheid naar 60 km/uur wordt teruggebracht;
28. Wat hierbij overigens wel opvalt dat er in de: 'Notitie' geen bijzondere aandacht wordt gegeven aan de door het Rijk beoogde verbreding van de A27, evenals het: 'Regio-Alternatief' waaraan thans door diverse partijen/partners wordt gewerkt, inclusief ook de provincie Utrecht, ook al gaat men er wellicht vanuit dat men hiervoor voor 2050 tot een duurzame oplossing met het Rijk is gekomen;
29. Dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan vanuit haar doelstellingen kritisch staat tegenover een Vierde Vliegrouete voor Schiphol, dat ook vanuit de milieupact van de vliegvaart in het algemeen en de Utrechtse natuur en leefomgevingskwaliteiten in het bijzonder, zal duidelijk zijn;

Levend Landschap, Erfgoed en Cultuur

30. Bij dit thema wordt dan stilgestaan bij de diverse bijzondere landschappen die de provincie rijk is (zie in deze dus ook de (geactualiseerde): 'Kwaliteitsgidsen

Landschappen'), evenals het daarbij behorende cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed. In ieder geval zou het wat dat betreft mooi zijn als toch ook zou worden gerefereerd aan het: 'Nationale Park Utrechtse Heuvelrug' (zie in deze overigens ook het: 'NOVEX-Startpakket'), waarvoor dan net een voorstel tot uitbreiding voorligt, evenals aan het: 'Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht';

31. Wel wordt bij dit thema dan bijzondere aandacht gegeven aan het: 'Vormgeven van de ambities van de Heuvelrug en daarbinnen het ontwikkelen van defensieterrainen', waarbij het bij dat laatste dan gaat om het de: 'Gebiedsontwikkeling van A(mersfoort) tot Z(eist)'. In het kader van het betreffende programma wil het Ministerie van de Defensie dan diverse logistieke en operationele eenheden die nu gehuisvest zijn in sterk verouderd vastgoed samenbrengen. Uiteraard is het goed als in die zin wordt gezien hoe men tot een efficiënter (en duurzamer) ruimtegebruik kan komen, maar anderzijds is het zo dat er hier vele in ecologisch opzicht waardevolle natuurgebieden voorkomen, zoals dat van de Leusderheide en ook de Vlasakker, evenals dat net in het kader van het: 'Programma Hart van de Heuvelrug' is gezien hoe het zuidelijk en noordelijk van de Heuvelrug (weer beter) met elkaar in ecologisch opzicht kunnen worden verbonden (zie in deze dus o.a. het rapport: 'Natuurscan ecologische verbindingzones Hart van Heuvelrug (Viridis, 2021)'). Dus dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. in die zin kritisch staat tegenover een eventuele uitbreiding van militaire activiteiten;

Toekomstbestendige Natuur en Landbouw

32. Uit de online-enquête zoals in het kader van de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021' is dan door de bewoners van de provincie aan de thema's natuur (63.8), duurzaamheid (35.1) en leefbaarheid (24.3 %) een hoge betekenis/waarde toegekend, waar het thema natuur er veruit als hoogste uitsprong (zie in deze dus ook: 'Samenvatting resultaten online-enquête provincie Utrecht (Provincie Utrecht, 2018)');
33. Teneinde ook binnen het Utrechtse tot een algeheel herstel voor de natuur te komen, wordt o.i. systeemaanpak wezenlijk geacht. Dat zowel m.b.t. de natuur zelf (zie in deze overigens ook de: 'Natuurvisie – Een plus op het Natuurbeleid 2.0 (Provincie Utrecht, 2016)' en in zeker zin ook de: 'Bossenstrategie Provincie Utrecht – Meer en beter bos voor Utrecht (provincie Utrecht, 2022)'), evenals herstel van het bodem (denk o.a. aan stikstof) en ook (grond)watersysteem, dat laatste ook in het kader van de (E)KRW. Met name m.b.t. de Utrechtse Heuvelrug worden m.b.t. het herstel van het (grond)watersysteem daartoe in het kader van de: 'Blauwe agenda' de diverse Uitdagingen en Kansen in beeld gebracht, maar tot een echt systeemherstel, inclusief ook de kwel in de lager gelegen gebieden, liggen daar o.i. nog wel een aantal (meer) fundamentele keuzen voor. Daarnaast zou het dus ook goed zijn, zoals ook in het verleden door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. diverse keren bepleit, dat er met name ook op de Utrechtse Heuvelrug, maar bijvoorbeeld ook langs de grote en kleinere rivieren en ook beken er veel meer aandacht komt voor 'wildernisnatuur'/procesnatuur', dat dus naast de aandacht voor 'half-natuurlijke natuur' met ook vele bijzondere soorten, waarvoor ten tijde van de behandeling van de Bossenstrategie ook een motie in de Staten is aangenomen;
34. Dan wordt momenteel door de provinciale natuur- en milieuorganisaties de laatste hand gelegd aan een: 'Utrechts Natuurperspectief'. Met name ook op het symposium: 'Vergeten Natuur' in het kader van de Utrechtse Natuurdagen van het Utrechts Landschap van afgelopen donderdag 8 juni 2023 is in die zin aan de toekomst van de natuur in de provincie Utrecht vanuit diverse natuurperspectieven, waaronder dus die van de natuur zoals deze in het verleden binnen de provincie Utrecht (en elders) voorkwam, ook bijzondere aandacht gegeven;

35. Dan mist de Stichting Milieuzorg Zeist op de daarbij t.a.v. thema: 'Toekomstbestendige natuur en landbouw' gegeven kaart toch de bijzondere aandacht voor de Robuuste verbinding tussen de Heuvelrug en de Veluwe (zie in deze dus ook de: 'Notitie', de Kaart op pag. 52), terwijl daar bij de vaststelling van de: 'Omgevingsvisie Provincie Utrecht 2021' door de Staten d.m.v. een daartoe aangenomen motie toen wel bijzondere aandacht voor is gevraagd (zie in deze ook Bijlage 1: 'Motie robuuste verbinding Heuvelrug en Veluwe'). Met name in de publicatie van het College voor Rijksadviseurs in het kader van de Bossenstrategie is toen met name ook op de kansen die er die zin ook m.b.t. de problematiek van de Gelderse Vallei liggen nader ingegaan (zie in deze dus ook het rapport: 'Landschap versterken met bomen en bos – Advies voor het ontwikkelen van een Bossenstrategie (CRA, 2020)'), Hoofdstuk 4: 'Voorbeelduitwerking' en dan onder het hoofdje: 'Gelderse Vallei', pag. 64-69);
36. Dan heeft Nederland ook nog een opgave in het kader van het Europees Biodiversiteitsverdrag om in 2030 tot 30 % beschermde natuur te komen. Als er dan binnen de provincie een plek in aanmerking komt om alsnog tot Natura 2000-gebied aan te wijzen dan zou dat o.i. de: 'Vliegbasis Soesterberg' met de vele er voorkomende bijzondere en ook unieke (icoon)soorten zijn. Voor zover dan niet alsnog de Heuvelrug als geheel door de Provincie Utrecht in die zin wordt aangedragen, hetgeen uiteraard de voorkeur van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. heeft, zou het in ieder mooi zijn als de Vliegbasis als (een van) dé parel(s) van de Utrechtse natuur daarvoor in aanmerking zou komen. Ook in een eerdere brief van Naturalis is daar overigens al een voorstel toegegaan (zie in deze ook Bijlage 2: 'Voorstel Naturalis m.b.t. het alsnog aanwijzen van de Vliegbasis Soesterberg tot Natura 2000-gebied');
37. Dan spelen er m.b.t. het landelijk gebied en in het bijzonder ook de landbouw natuurlijk de diverse opgaven en het opleveren per 1 juli 2023 van de provinciale 'Gebiedsprogramma's' in het kader van het NPLG/UPLG. In dat kader hebben inmiddels diverse: 'Natuur Doel Analyses (NDA's)' het licht gezien m.b.t. de binnen de provincie Utrecht voorkomende Natura 2000-gebieden. In een recent webinar is ook een bepaalde beeld gegeven van de diverse opgaven.
O.a. door de diverse natuur en milieuorganisaties zijn in die zin zowel m.b.t. het Kromme Rijngebied, als ook de Utrechtse Heuvelrug bepaalde voorstellen gedaan, maar eerlijk gezegd blijft het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. vooralsnog onduidelijk hoe een en ander verder wordt opgepakt;
38. Meer in het algemeen kan natuurlijk d.m.v. het: 'Deltaprogramma Biodiversiteitsherstel' en in het bijzonder ook het: 'Aanvalsplan Landschap - Realisatie van 10 % groen-blauwe dooradering (Deltaprogramma Biodiversiteitsherstel, 2022)' een belangrijke bijdrage aan het herstel van de biodiversiteit in het landelijk gebied worden gegeven;

Prioritaire gebieden

39. Dan is dus als een van de zogenaamde 'prioritaire gebieden', dus gebieden waar meerdere opgaven zijn, de Heuvelrug aangegeven (zie in deze dus ook de: 'Notitie', Hoofdstuk 5: 'Stapelkaart en Focus', pag. 56). Op zich zou daar natuurlijk als de focus daarbij primair om de ecologische opgaven ligt geen bezwaar tegen bestaan, dat ook gezien de hier gelegen opgaven m.b.t. natuurherstel, waaronder de opgave m.b.t. stikstof (zie in deze dus ook de publicatie: 'Stikstofgevoeligheid en maatregelen op de Utrechtse Heuvelrug vergeleken met de Veluwe (Van de Burg, A., et al, 2022) en ook herstel (grond)watersysteem (zie in deze dus o.a. de: 'Blauwe agenda'), maar het gaat meer in het bijzonder wel degelijk ook over de opgave van defensie. In die zin wil men dan kennelijk een 'Overkoepelend toekomstbeeld (Gebiedskompas)' ontwikkelen, waar zover dat dan tot een uitbreiding van de militaire activiteiten gaat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dus wel (zeer) kritisch tegenover staat;

Conclusie

40. Laat voorop worden gesteld dat inmiddels ontzettend veel werk is verricht om per thema de diverse Uitdagingen en Kansen (letterlijk) in beeld te brengen, waarvoor ook waardering;
41. Gezien de vele Uitdagingen en Kansen waar we voor staan wilde de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch alvast een aantal (focus)punten naar voren brengen die zij juist ook m.b.t. het: 'Ruimtelijke voorstel' naar het Rijk voor de Provincie Utrecht van belang acht, dat ook gezien de aanwezige Utrechtse Kwaliteiten, zodat deze ook door het Rijk kunnen worden geagendeerd en opgepakt;
42. Zo zou het mooi zijn als de Provincie Utrecht zich als: 'Groen Utrecht', 'Natuurinclusief Utrecht' tot voorbeeld voor de rest van Nederland/Wereld zou ontwikkelen. In het: 'Ruimtelijk voorstel' van de provincie aan het Rijk vraagt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan in ieder geval bijzondere aandacht voor de: 'Robuuste ecologische verbinding tussen de Veluwe en Heuvelrug', evenals het alsnog als Natura 2000-gebied voordragen van de Heuvelrug en meer in het bijzonder de Vliegbasis Soesterberg.

Patrick Greeven (bestuurslid Stichting Milieuzorg Zeist e.o.)

Bijlage 1: Motie robuuste verbinding Heuvelrug en Veluwe (niet volledig)

Partij voor
de Dieren

GROEN
LINKS

PvdA

Christen
Unie

Motie Groene Loper voor een Robuuste Verbinding met de Veluwe

De Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering op 17 maart 2021, voor de behandeling van het voorstel omgevingsvisie en interim-omgevingsverordening,

constateren dat:

- De provincie Utrecht de ambitie heeft om een robuust natuurnetwerk van hoge kwaliteit te realiseren. Een 'robuust netwerk met aaneengesloten gebieden van hoge kwaliteit' (blz 111 ontwerp omgevingsvisie).
- De provincie Utrecht aangeeft dat verbindingen in allerlei vormen van belang zijn om het NNN robuust te maken en hiermee de biodiversiteit te verhogen en dat zij daartoe kansen verkent, waaronder de aanleg van *faunapassages* (blz 112 ontwerp omgevingsvisie)
- Aaneensluiting van de Utrechtse Heuvelrug op de Veluwe een belangrijke verbinding is voor robuuste natuur.
- Deze verbinding niet expliciet is vermeld in de omgevingsvisie.

overwegen dat:

- De ontwikkeling van een robuust natuurnetwerk is uitgewerkt in beleidsdoel 2.1.
- Robuuste natuurverbindingen ook over onze provinciegrenzen heen lopen.
- Provinciale Staten Gelderland bij de vaststelling van hun omgevingsvisie een amendement¹ hebben aangenomen om ook gebieden over provinciegrenzen heen robuust te verbinden met oog op biodiversiteit.
- In de toelichting van dit Gelderse amendement de verbinding tussen Veluwe en Utrechtse Heuvelrug expliciet is benoemd.
- Het Faunabeheerplan 2019-2025 in hoofdstuk 5 Edelhert vermeldt: "De robuuste verbinding Hoewelaken-Terschuur, waar het edelhert een doelsoort is, is echter in 2010 door het rijk geschrapt. De provincies hebben nog wel de ambitie om hier een ecologische verbindingzone te creëren. (Provincie Gelderland, 2017)". Opgemerkt dat hier wel expliciet naar de provincie Gelderland wordt verwezen, maar niet naar de provincie Utrecht.
- De Provincie Utrecht zich positief uitlaat over de komst van het Edelhert in de nabije toekomst²
- De provincie Utrecht de oostelijke kant van de provincie heeft aangewezen als doortrekgebied en vestigingsgebied voor het edelhert³.
- Flora en fauna niet stoppen bij de provinciegrenzen, wel bij autowegen. Robuuste verbindingen tussen belangrijke natuurgebieden zoals de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe de Utrechtse flora en fauna sterker en rijker maken, en versterken de populaties van soorten zoals van boommarter.
- De provincie Utrecht zich wel expliciet uitspreekt over de verbinding via de Lek, maar niet via de noordelijke route⁴
- Een heldere uitspraak over de wens voor een noordelijke verbinding tussen Utrechtse Heuvelrug en Veluwe gewenst is voor concrete doorontwikkeling en invoeging bij ruimtelijke en mobiliteitsplannen.

¹ [18A34_D66_e_a_..._robuuste_verbindingen_GNN_\(PS2018-712\)_\(stateninformatie.nl\)](#)

² Beleidskader wet natuurbescherming 2016, H3.3.5 'Edelhert', blz 49-51

³ Beleidskader wet natuurbescherming 2016, Bijlage 5 'Kaart vestigings- en doortrekgebied Edelhert

⁴ Natuurvisie Provincie Utrecht, een plus op natuurbeleid 2.0, 2016, blz 30-31

Bijlage 2: Voorstel Naturalis m.b.t. alsnog aanwijzen Vliegbasis Soesterberg tot Natura 2000-gebied

Aan de gemeenteraad van Soest,
Aan de gemeenteraad van Zeist,
Aan provinciale staten van Utrecht,

Geachte raden,

Hieronder een bericht over onderzoek naar de natuurwaarden op de voormalige vliegbasis Soesterberg. Uit dit onderzoek blijkt dat de natuurwaarden nog hoger zijn dan bekend. De vliegbasis behoort zelfs tot de belangrijkste natuurreservaten van ons land.

Om politieke redenen is eerder afgezien van het toekennen van een Natura-2000 status aan de vliegbasis Soesterberg. Gezien deze nieuwe resultaten en een mogelijk komende landelijke heroverweging van de Natura-2000 status van natuurreservaten, roep ik u op te bezien wat u kunt doen om alsnog de benodigde Natura-2000 status aan de vliegbasis Soesterberg toegekend te krijgen.

Vliegbasis Soesterberg is topnatuur van Nederland

Reservaat verdient Natura-2000 status

De natuurwaarden op de voormalige vliegbasis Soesterberg blijkt zo hoog te zijn dat het reservaat behoort tot de belangrijkste natuurreservaten van ons land. Dit blijkt uit een recent artikel in Entomologische Berichten. Ecologen onderzochten 12 jaar lang het voorkomen van een groot aantal insectengroepen op de voormalige basis, waaronder wilde bijen en zweefvliegen, de belangrijkste bestuivers in ons land.

De resultaten worden vergeleken met die van de 660 reservaten van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de provinciale landschappen. Hieruit blijkt dat de vliegbasis Soesterberg de grootste diversiteit aan wilde bijen (149 soorten) heeft van alle natuurreservaten in ons land. Hiervan staan 29 soorten op de landelijke rode lijst van bedreigde bijen. Wat zweefvliegen betreft behoort de vliegbasis tot de top-drie van belangrijkste natuurreservaten in ons land. De grootste rijkdom wordt gevonden in de graslanden op de basis. Drie soorten sluipvliegen zijn in ons land uitsluitend op de vliegbasis gevonden. Voor spinnendoders, een groep wespen, is de vliegbasis veruit het belangrijkste reservaat in ons land.

Eerder werd al duidelijk dat de voormalige vliegbasis Soesterberg van groot belang is voor broedvogels (veldleeuwerik) en dagvlinders (kommavliender)¹. De voormalige vliegbasis herbergt dus topnatuur. Des te merkwaardiger, dat de vliegbasis nog geen volledige beschermingsstatus heeft (Natura-2000). Op inhoudelijke gronden is het duidelijk dat de vliegbasis Soesterberg deze status zonder meer verdient. Bij een komende heroverweging van de natuurgebieden met Natura-2000 status zou deze alsnog aan de vliegbasis Soesterberg toegekend moeten worden.

Naturalis